

Læreplan i historie og filosofi

Fastsatt som forskrift av Utdanningsdirektoratet 24. mars 2021 etter delegasjon i brev av 13. september 2013 fra Kunnskapsdepartementet med hjemmel i lov 17. juli 1998 nr. 61 om grunnskolen og den vidaregåande opplæringa (opplæringslova) § 3-4 første ledd.

Gjelder fra 01.08.2021

Om faget

Fagenes relevans og sentrale verdier

Historie og filosofi handler om å utvikle selvstendig filosofisk tenkning og forståelse av hvordan mennesket og samfunnet er formet av historie og selv skaper historie. Faget gir elevene trening i åpen dialog, filosofisk refleksjon og historisk bevissthet, slik at de kan møte nåtidens og framtidens utfordringer med en undersøkende og nysgjerrig holdning. Faget skal også forberede elevene på et samfunns- og arbeidsliv der det er viktig å tenke kritisk og kreativt og ha evne til å møte andre mennesker med åpenhet og respekt.

Alle fag skal bidra til å realisere verdigrunnlaget for opplæringen. Historie og filosofi skal bidra til å styrke menneskeverdet gjennom historisk og filosofisk drøfting om det gode og meningsfulle liv. Den historiske bakgrunnen for idealer og verdier og etisk bevissthet står sentralt i drøftingene. Faget skal også bidra til å utvikle kritisk tenkning gjennom diskusjoner om hvordan valg av metoder, perspektiver og kilder påvirker det vi ser, og hva vi forstår. Nysgjerrigheten og engasjementet styrkes ved at elevene stiller spørsmål, utforsker og resonnerer. Faget skal videre bidra til å utvikle en forståelse av at mennesket kan påvirke og er avhengig av naturen.

Kjerneelementer

Søke kunnskap og innsikt

Kjerneelementet søke kunnskap og innsikt handler om å forstå andre mennesker i nåtid og fortid gjennom filosofisk samtale og historisk innlevelse. Kjerneelementet innebærer åpne og utforskende dialoger med mulighet til å utfolde egen tenkning og erkjennelse, møte motstand og forstå andres perspektiver. Kjerneelementet handler også om å stille spørsmål og utforme hypoteser, danne nye resonnementer og innhente ny kunnskap ved hjelp av kilder og undersøkelser. Videre handler kjerneelementet om å begrunne oppfatninger og vurdere egen og andres argumentasjon. Det innebærer å bruke og forstå begreper, teorier og prinsipper for kritisk tenkning, å skille mellom informasjon og dokumentasjon og å avsløre premisser i argumentasjon.

Et meningsfylt og godt liv

Kjerneelementet et meningsfylt og godt liv handler om innsikt i hva et meningsfullt og godt liv kan være, og hvordan holdningen til slike spørsmål har variert til ulike tider. Det handler om å ta stilling til eksistensielle spørsmål og å utvikle en kritisk og etisk bevissthet ved å anvende filosofisk tenkning. Kjerneelementet handler også om filosofisk og ideologisk tenkning om

hvordan det gode samfunn bør være. Kjerneelementet handler også om hvilke konsekvenser slik tenkning kan ha for menneskers deltakelse og medborgerskap, konflikt, fred og forsoning. Videre handler kjerneelementet om innsikt i hvordan makt og vanetenkning kan virke begrensende på vår utfoldelse og hvordan mennesker har kjempet, og kjemper, for å frigjøre og myndiggjøre seg selv, i Norge, Sápmi/Sábme/Saepmie og verden.

Det historieskapte og historieskapende

Kjerneelementet det historieskapte og historieskapende dreier seg om hvorfor endringer har skjedd og skjer i samfunnet. Det handler om å vurdere hvordan samfunnsmessige strukturer, strømninger og aktører kan skape endringer. Gjennom å drøfte brudd og kontinuitet får elevene et grunnlag for å periodisere fortiden. Diskusjoner om hvorvidt endringer innebærer framskritt for individer og samfunn, inngår også. Kjerneelementet handler om fortellingens betydning for samfunn, mennesker og identitet, og om hva som former våre fortellinger, vårt blikk på verden og vår historiebevissthet.

Menneskets plass i verden

Kjerneelementet menneskets plass i verden handler om hvordan mennesket har forstått og forstår seg selv i relasjon til omgivelsene. Kjerneelementet innebærer refleksjon over hvilke verdier og tanker som former vårt forhold til virkeligheten og naturen. Spørsmål om ulike virkelighetsforståelser og hva det vil si at noe har verdi, inngår i kjerneelementet. Kjerneelementet innebærer også å vurdere etiske teorier i lys av dagens miljø- og klimakrise, og hvordan vitenskapene har virket inn og kan virke inn på livet vårt, andre arter og miljøet. Bevissthet om teknologiens rolle i samfunnet og om den bidrar til et bærekraftig samfunn, inngår også i kjerneelementet.

Tverrfaglige temaer

Folkehelse og livsmestring

I historie og filosofi handler det tverrfaglige temaet folkehelse og livsmestring om å øve opp selvstendig tenkning og forståelse. Gjennom filosofisk dialog og kritisk bearbeiding av ulike tekster og kilder, dannes et grunnlag for å ta ansvarlige livsvalg og mestre livet. I arbeid med faget utforskes grunnleggende verdier som autonomi, ansvar og det gode liv. Det tverrfaglige temaet handler også om å utvikle bevissthet om hvordan vi mennesker både er historieskapt og historieskapende.

Demokrati og medborgerskap

I historie og filosofi handler det tverrfaglige temaet demokrati og medborgerskap om å utforske de historiske prosessene og de filosofiske ideene bak demokratiet. Det handler også om å identifisere og vurdere hva

som har begrenset og begrenser menneskers livsutfoldelse og deltakelse i samfunnet. Utforskende og åpen dialog skal stimulere til engasjement og legge grunnlag for å bli aktive og kritiske borgere.

Bærekraftig utvikling

I historie og filosofi handler det tverrfaglige temaet bærekraftig utvikling om å erkjenne hvor avhengige vi er av hverandre og naturen, og hvordan synet på natur og samfunn har endret seg. Det dreier seg om å utvikle en etisk bevissthet om rettferdig fordeling og en forståelse av hvilke historiske prosesser og tenkemåter som ligger til grunn for dagens skjevfordeling og overforbruk. Gjennom kunnskap om hindringer og muligheter for å skape endring skal faget bidra til engasjement og legge grunnlag for å handle rettferdig og ta ansvarlige og miljøbevisste valg.

Grunnleggende ferdigheter

Muntlige ferdigheter

Muntlige ferdigheter i historie og filosofi innebærer å utvikle og formulere egne synspunkter presist og nyansert. Muntlige ferdigheter innebærer å forme fortellinger, delta i filosofisk samtale og bruke fagspråk i drøfting og refleksjon over faglige emner. Sentralt i den filosofiske samtalen er å argumentere logisk og relevant, lytte aktivt og gjøre rede for begreper og begrepsnyanser. Å begrunne og vurdere egne og andres synspunkter i møte med ulike oppfatninger og perspektiver er også en del av de muntlige ferdighetene. Muntlige ferdigheter innebærer også å tilpasse muntlig tekst til mottaker og formål, og å bruke kilder på en kritisk måte som lar seg etterprøve.

Å kunne skrive

Å kunne skrive i historie og filosofi innebærer å bruke varierte skrivestrategier for å utforme tekster tilpasset mottaker og formål. Det innebærer å bruke fagspråk i egne arbeider, presentere faglige emner klart og konsist med et variert ordforråd og uttrykke, begrunne og argumentere for standpunkt. Å kunne skrive innebærer også å utforme faglige problemstillinger og drøfte dem ved å bruke ulike typer historisk og filosofisk materiale på en kritisk måte som lar seg etterprøve. Å drøfte, vurdere og revidere egne tekster inngår også i ferdigheten.

Å kunne lese

Å kunne lese i historie og filosofi innebærer å bruke forskjellige lesestrategier til å bli kjent med sentrale historiske og filosofiske spørsmål og å vurdere eksplisitt og implisitt informasjon i tekster. Det vil si å forklare meningsinnholdet i tekster og historisk materiale, vurdere hva som er rimelige

og urimelige tolkninger av en tekst og å vurdere ulike perspektiv og formål med tekster. Å kunne lese innebærer å sammenligne historiske framstillinger av et emne og å lese historiske framstillinger spørrende og kritisk.

Digitale ferdigheter

Digitale ferdigheter i historie og filosofi innebærer å søke etter og innhente informasjon, å vurdere den kritisk og å bearbeide og bruke informasjonen selvstendig. Det innebærer også å utvikle etisk bevissthet og vise digital dømmekraft, å lage egne faglige framstillinger og å kommunisere og samarbeide med andre ved hjelp av digitale ressurser. Det innebærer videre å vise til kilder på en måte som lar seg etterprøve.

Kompetansemål og vurdering

Kompetansemål og vurdering historie og filosofi 1

Kompetansemål etter historie og filosofi 1

Mål for opplæringen er at eleven skal kunne

- anvende filosofisk samtale for å utforske oppfatninger, undersøke argumentasjon og vurdere gyldighet
- bruke kilder av ulik art og opphav til å lage fortellinger og drøfte historiske og filosofiske problemstillinger
- reflektere over hvordan tilgangen på kilder påvirker og begrenser hva vi kan vite om fortiden
- gjøre rede for og drøfte kontinuitet og endring i maktstrukturer, frihetsbetingelser og statsdanning i ulike historiske perioder fra antikken til moderne tid og reflektere over forståelsen av makt, frihet og demokrati
- utforske filosofi fra antikken til moderne tid og drøfte etikk, politisk filosofi, metafysikk og erkjennelsesteori
- reflektere over hvordan religion og filosofi har blitt brukt til både å utfordre og å legitimere makt og samfunnsstrukturer, og lagt grunnlag for sannhets- og virkelighetsoppfatning, fra antikken til moderne tid
- gjøre rede for og vurdere hvordan fortellinger er med på å skape mening og forklare hvem vi er eller ønsker å være
- drøfte hvordan ulike historiesyn kan prege vår forståelse og fortolkning av fortiden og nåtiden
- utforske sammenhenger mellom teknologiske, økonomiske og vitenskapelige endringer og vurdere betydningen disse endringene kan ha hatt for samfunnsstrukturer og menneskers livsvilkår og virkelighetsoppfatning

- utforske forholdet mellom miljø og ressursbruk i et historisk perspektiv og reflektere over ulike oppfatninger om forholdet mellom mennesker, dyr og natur
- gjøre rede for virkelighetsoppfatninger fra ulike tradisjoner og deler av verden og reflektere over hvordan mennesket og naturen har blitt verdsatt

Underveisvurdering

Underveisvurderingen skal bidra til å fremme læring og til å utvikle kompetanse i historie og filosofi 1. Elevene viser og utvikler kompetanse i faget når de bruker faglige metoder og teorier i utforskende arbeid med og refleksjon over ulike emner og problemstillinger, muntlig og skriftlig. Videre viser og utvikler elevene kompetanse når de ser sammenhenger mellom historie og filosofi og når de arbeider med hvordan mennesket og samfunnet er formet av historie og selv skaper historie. Elevene viser og utvikler videre kompetanse når de reflekterer over, vurderer og tar stilling til etiske og eksistensielle problemstillinger, og forstår og vurderer andres tanker og verdier.

Læreren skal legge til rette for elevmedvirkning og stimulere til lærelyst gjennom varierte arbeidsmåter og ved å la elevene utforske ved å stille spørsmål, drøfte påstander ved bruk av kilder og resonnement, og ved å trekke konklusjoner, som kan være åpne. Læreren skal være i dialog med elevene om utviklingen deres i historie og filosofi 1, og elevene skal få mulighet til å prøve seg fram. Med utgangspunkt i kompetansen elevene viser, skal de få mulighet til å sette ord på hva de opplever at de får til, og reflektere over egen faglig utvikling. Læreren skal gi veiledning om videre læring og tilpasse opplæringen slik at elevene kan bruke veiledningen for å utvikle kompetansen sin i historie og filosofi 1.

Standpunktvurdering

Standpunkt karakteren skal være uttrykk for den samlede kompetansen eleven har ved avslutningen av opplæringen etter historie og filosofi 1. Læreren skal planlegge og legge til rette for at eleven får vist kompetansen sin på varierte måter som inkluderer forståelse, refleksjon og kritisk tenkning, i ulike sammenhenger. Læreren skal sette karakter i historie og filosofi 1 basert på kompetansen eleven har vist ved å formidle innsikt i ulike emner, sammenhenger og problemstillinger i faget og ved å bruke faglige metoder og teorier til å belyse dem.

Kompetansemål og vurdering historie og filosofi 2

Kompetansemål etter historie og filosofi 2

Mål for opplæringen er at eleven skal kunne

- anvende filosofisk samtale for å utforske og utvikle egne oppfatninger, undersøke argumentasjon og vurdere gyldighet
- finne, bruke og kritisk vurdere ulike kilder av ulik art og opphav, også originaltekster
- drøfte hva som skiller vitenskap fra pseudovitenskap, og vurdere konsekvenser av desinformasjon og konspirasjonsteorier
- drøfte hvordan vi gjennom valg av metoder, teorier, perspektiver og kilder søker kunnskap og erkjennelse, og reflektere over hvordan slike valg påvirker det vi ser, leter etter og forstår
- gjøre rede for kjennetegn og konsekvenser av moderne tenkning og virkelighetsforståelse, og drøfte dette i lys av ulik kritikk av slik tenkning og virkelighetsforståelse
- gjøre rede for historiske prosesser og filosofiske ideer som ledet fram mot det moderne demokratiet, og vurdere hvordan vanetenkning, maktstrukturer og andre hindre har stått, og står, i veien for utviklingen av demokrati og menneskerettigheter
- utforske etisk og eksistensiell tenkning om autonomi, frihet, ansvar og det gode liv, og reflektere over hvordan mennesker forholder seg til og blir preget av disse verdiene
- gjøre rede for og drøfte temaer fra nyere tid som illustrerer etiske og eksistensielle spørsmål
- gjøre rede for sentrale ideologier og økonomiske teorier og vurdere konsekvensene disse har og har hatt for menneskers livsutfoldelse, deltakelse og medborgerskap
- gjøre rede for hvordan ulike former for moderne kommunikasjon og informasjonsteknologi virker inn på det offentlige ordskiftet, og reflektere over hvordan disse skaper både muligheter og begrensninger for menneskers liv og sannhetssøken
- gjøre rede for hvordan intensjon, ståsted og perspektiv preger historieframstillinger, og drøfte hvordan ulike framstillinger og bruk av fortiden kan virke frigjørende eller undertrykkende på individ og samfunn.
- gjøre rede for hvordan historiebevissthet formes og endres ved å vise hvordan vår samtidsforståelse preger våre fortolkninger av fortiden og hvordan våre fortolkninger av fortiden er preget av vår forståelse av oss selv
- drøfte urfolks kultur, verdier og levemåte i brytningen mellom tradisjon og modernitet
- gjøre rede for teknologiens rolle i samfunnet og drøfte om den bidrar til menneskers livsutfoldelse og et bærekraftig samfunn

- utforske forholdet mellom mennesker og natur i forbrukersamfunnet og vurdere ulike ideer og oppfatninger om rettferdighet og menneskets plass i verden

Underveisvurdering

Underveisvurderingen skal bidra til å fremme læring og til å utvikle kompetanse i historie og filosofi 2. Elevene viser og utvikler kompetanse i faget når de bruker faglige metoder og teorier i utforskende arbeid med og refleksjon over ulike emner og problemstillinger, muntlig og skriftlig. Videre viser og utvikler elevene kompetanse når de ser sammenhenger mellom historie og filosofi og når de arbeider med hvordan mennesket og samfunnet er formet av historie og selv skaper historie. Elevene viser og utvikler videre kompetanse når de reflekterer over, vurderer og tar stilling til etiske og eksistensielle problemstillinger, og forstår og vurderer andres tanker og verdier.

Læreren skal legge til rette for elevmedvirkning og stimulere til lærelyst gjennom varierte arbeidsmåter og ved å la elevene utforske ved å stille spørsmål, drøfte påstander ved bruk av kilder og resonnement, og ved å trekke konklusjoner, som kan være åpne. Læreren skal være i dialog med elevene om utviklingen deres i historie og filosofi 2, og elevene skal få mulighet til å prøve seg fram. Med utgangspunkt i kompetansen elevene viser, skal de få mulighet til å sette ord på hva de opplever at de får til, og reflektere over egen faglig utvikling. Læreren skal gi veiledning om videre læring og tilpasse opplæringen slik at elevene kan bruke veiledningen for å utvikle kompetansen sin i historie og filosofi 2.

Standpunktvurdering

Standpunkt karakteren skal være uttrykk for den samlede kompetansen eleven har ved avslutningen av opplæringen etter historie og filosofi 2. Læreren skal planlegge og legge til rette for at eleven får vist kompetansen sin på varierte måter som inkluderer forståelse, refleksjon og kritisk tenkning, i ulike sammenhenger. Læreren skal sette karakter i historie og filosofi 2 basert på kompetansen eleven har vist ved å formidle innsikt i ulike emner, sammenhenger og problemstillinger i faget og ved å bruke faglige metoder og teorier til å belyse dem.

Vurderingsordning

Standpunktvurdering

Historie og filosofi 1: Eleven skal ha én standpunkt karakter.

Historie og filosofi 2: Eleven skal ha én standpunkt karakter.

Eksamen for elever

Historie og filosofi 1: Eleven kan trekkes ut til en muntlig eksamen. Eksamen blir utarbeidet og sensurert lokalt. Eksamen skal ha forberedelsesdel.

Historie og filosofi 2: Eleven kan trekkes ut til en skriftlig eksamen eller en muntlig eksamen. Skriftlig eksamen blir utarbeidet og sensurert sentralt. Muntlig eksamen blir utarbeidet og sensurert lokalt. Eksamen skal ha forberedelsesdel.

Eksamen for privatister

Historie og filosofi 1: Privatisten skal opp til en muntlig eksamen. Eksamen blir utarbeidet og sensurert lokalt. Fylkeskommunen avgjør om privatister skal få forberedelsesdel ved lokalt gitt eksamen.

Historie og filosofi 2: Privatisten skal opp til en skriftlig eksamen. Eksamen blir utarbeidet og sensurert sentralt. Fylkeskommunen avgjør om privatister skal få forberedelsesdel ved lokalt gitt eksamen.